



Жансейіт ТҮЙМЕБАЕВ,

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма Төрағасы – Ректор

Жеңістің зияткерлік майданы

Жеңіс күні қарсаңында Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті өз тарихына қайта үңіліп, академиялық кафедраларды окоппен алмастырған, кейіннен егемен Қазақстан ғылымын қайта түлеткен жандардың тағдыры арқылы өткенін саралайды. Университеттің «жаңа қырынан» қарастырылған көзқарасында ардагерлердің ерлігі тек әскери батырлық қана емес, сонымен қатар еліміздің жоғары білім беру жүйесінің этикалық кодексін қалыптастырған рухани императив ретінде бағаланады.

БРЕСТ КАЗЕМАТЫНДАҒЫ СТУДЕНТ- ИНТЕЛЛЕКТУАЛДАР

ҚазҰУ-дың Отан соғысына қатысу тарихы 1941 жылдың маусымынан әлдеқайда бұрын басталған. Маңызды кезең-

дердің бірі – 1940 жылдың ақпанындағы шақырту болды. Сол кезде университет қабырғасынан Қызыл армия қатарына республиканың болашақ зияткерлік элитасы жіберілді. Білікті кадр тапшылығы жағдайында студенттер техника-

лық жағынан күрделі бөлімдерге – артиллерия мен байланыс әскерлеріне бөлінді. Мұнда математикалық қабілет пен жоғары ой тәртібі қажет болатын.

Брест қамалы біздің жерлестеріміз үшін алғашқы сынақ нүктесіне айналды. Биофактың бірінші курс студенті Владимир Иванович Фурсов 125-ші атқыштар полкы құрамында жауды қарсы алды. Батарея комсомол ұйымының хатшысы ретінде сержант Фурсов үздіксіз атқылау астында миномет есебін басқарды. Оның 1945 жылы Алматыға оралуы университет тарихына «аңызға айналған оқиға» ретінде енді:

вокзалда ұлын күткен анасы аяқ-қолы жараланған, балдақ ұстаған солдат (жоғалып кеткен деп саналған өз ұлы) Владимирді танымаған. Арада жылдар өткен соң дәл осы Фурсов «Соғысқа қарғыс» атты әйгілі фотосуреттің авторы атанады. Суретте ол Брест қамалының қираған орнында 20 жылдан кейін қайтадан балдақпен тұрған күйінде бейнеленген.

Брест қорғаныс жүйесіне кірген Ковалево фортында Ғаббас Жұматов шайқасты. Білім артиллерист-студенттерге ұйымдасқан түрде шегініп, күресті жалғастыруға мүмкін-

дік берді. Бресттен Будапештке дейін гвардиялық атты әскер корпусы құрамында болған Жұматов өмір бойы достарын еске сақтап өтті. Оның 1945 жылы математика оқытушысы Тұрар Сатыбалдинмен Балатон көліндегі кездесуі майдандағы бауырластықтың жүрек толқытар айғағы болды: олар егер біреуі қаза тапса, ординарец екіншісін тауып, соңғы сәттері туралы хабар беруге келіскен. Сатыбалдин Будапештті шабуылдау кезінде қаза тапты, оның соңғы қайғылы хабары Жұматовқа госпитальда жеткізілді.

Бресттегі университеттік құрамның қасіреті ауыр болды: ҚазМУ-мен байланысы бар 12 жауынгердің тек алтауы ғана соғыстан аман оралды. Қаза тапқандардың қатарында аспирант Григорий Деревянко да бар. Ол соңғы деректер бойынша 1941 жылдың шілде айының соңына дейін қамалды қорғаған соңғы жауынгерлердің бірі болған.

Жалғасы 3-бетте



Орталық Азияның тұрақты даму стратегиялары сараланды

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде «Әлеуметтік жұмыс іс-әрекетте: Орталық Азияда тұрақты дамуды ілгерілетудің пәнаралық және жаһандық стратегиялары» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция өтті. Шара әлемнің 27 елінен келген жетекші ғалымдарды, сарапшылар мен практиктерді біріктіріп, әлеуметтік қорғау және гуманитарлық даму саласындағы ірі диалог алаңына айналды.

«Университет – білім, жауапкершілік және қоғамдық игілікке қосылатын нақты үлестің кеңістігі болуы тиіс. Осы тұрғыда әлеуметтік жұмыс негізгі қоғамдық міндеттерді шешумен және адамның ар-намысын қорғаумен тікелей байланысты бағыт ретінде ерекше орын алады.

Жалғасы 3-бетте

Пленарлық мәжілісті ашқан Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың Басқарма Төрағасы – Ректор

Жансейіт Түймебаев әлеуметтік жұмыстың стратегиялық маңыздылығын атап өтті.

Отандық археология мектебін қалыптастырған ұстаз



Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде «Тарихи-мәдени мұра ескерткіштерін қорғау және сақтау мәселелерінің өзекті проблемалары» атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция өтті. Ауқымды ғылыми форум көрнекті археолог-ғалым, тарих ғылымының докторы, профессор Мадияр Елеуовтің 80 жылдық мерейтойына арналды.

Іс-шараға ҚР Парламенті Сенаты мен Мәжілісінің депутаттары, Қазақстан, Түркия және Орталық Азия елдерінің белгілі ғалымдары, ғылым ардагерлері, сондай-ақ Қызылорда, Түркістан және Жамбыл облыстары әкімдіктерінің өкілдері қатысты.

Конференция ашылуында ҚР ғылым және жоғары білім министрі Саясат Нұрбектің құттықтау хаты оқылып, ведомствоның Құрмет грамотасы табысталды.

Жалғасы 3-бетте

2-бет

Белгілі
режиссер
студенттермен
кездесті



4-бет

Слово,
которое
пронзает
время



5-бет

Ер есімі –
ел есінде!



Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма Төрағасы – Ректор Жансейіт Түймебаев «Әлеуметтік жұмыс іс-әрекетте: Орталық Азияда тұрақты дамуды ілгерілетудің пәнаралық және жаһандық стратегиялары» конференциясына арнайы келген шетелдік қонақтарды қабылдады.

Құрметті қонақтар қатарында Гонконг политехникалық университетінің профессоры Эрик Чуи Винг-хонг, Оңтүстік Африкадағы Халықаралық әлеуметтік жұмыс мектептері қауымдастығының профессоры Антуанетта Ломбард, Колумбия университетінің профессоры Виктория Фрай, Бейжің университетінің ғалымы Дэн Суо және Канададағы Калгари университетінің зерттеушісі Кристин Уолш бар.

Оқу ордасының басшысы ҚазҰУ базасында өткен ауқымды іс-шараға арнайы қатысқандары үшін шетелдік ғалымдарға ризашылығын білдірді.

«Конференция жұмысы әр мемлекеттен келген зерттеуші-ғалымдар арасындағы ынтымақтастықты нығайтудың маңызды алаңына айналды. Сондықтан болашақта бірлескен жұмыс жоспарын құрып,

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма Төрағасы – Ректор Жансейіт Түймебаев Гонконг политехникалық университетінің вице-президенті Джеффри Шэньмен кездесу өткізді.

Тараптар жоғары білім мен ғылым саласындағы өзара ынтымақтастықты кеңейту мәселелерін талқылады.

Оқу ордасының басшысы Жансейіт Түймебаев ҚазҰУ жетістіктеріне тоқталып, қос университет арасындағы әріптестік байланыстың қарқынды дамып келе жатқанын атап өтті.

«Біздің университет халықаралық серіктестікті дамытуға әрдайым басымдық береді. Гонконг политехникалық университетімен орнатылған байланыс екі оқу орны үшін де маңызды. Біз бірлескен білім беру бағдарламаларын жүзеге

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма Төрағасы – Ректор Жансейіт Түймебаев ҚР халық әртісі, театр және кино режиссері, актер Талғат Теменовті қабылдады.

Жүздесу барысында ұлттық мәдениет пен өнердің дамуы, жастарға рухани-мәдени тәрбие беру мәселесі талқыланды. Тараптар қазіргі театр және кино саласының жай-күйіне тоқталып, шығармашылық жастарды қолдау, олардың кәсіби

Халықаралық әріптестік тереңдейді



ортақ ғылыми жобаларды іске асыруымыз қажет. ҚазҰУ-дың ғылыми әлеуеті бұған толықтай мүмкіндік береді. Сонымен қатар сіздермен бірге университетте әлеуметтік бағытта орталық ашуды ұсынамын», – деді ректор.

Сөз соңында Жансейіт Түймебаев шетелдік ғалымдарды өз салалары бойынша ҚазҰУ-да көшбасшылық дәріс оқуға шақырды.

Өз кезегінде шетелдік қонақтар көрсетілген ілтипат үшін оқу ордасының басшылығы мен ұжымына алғыс білдіріп, конференцияның жоғары деңгейде ұйымдастырылғанын атап өтті. Ғалымдар ҚазҰУ-мен ұзақ мерзімді серіктестік орнатуға және әлеуметтік саланы дамытуға бағытталған жаһандық бастамаларды бірлесіп орындауға дайын екендіктерін жеткізді.

Ортақ жобалар іске асады



асырып, ғылыми зерттеулерді жаңа деңгейге көтеруге мүдделіміз», – деді ректор.

Өз кезегінде Джеффри Шэнь Әл-Фараби атындағы

ҚазҰУ-мен серіктестік орнатуға және ортақ жобаларды жүзеге асыруға дайын екендіктерін жеткізді.

Нұрсұлтан ЖЕКСЕНБАЕВ

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың Басқарма Төрағасы – Ректор Жансейіт Түймебаев «Чжунгуаньцунь ғылыми қалашығы» Бейжің инновациялар мен даму компаниясының делегациясымен кездесті. Шетелдік делегацияны Қытай – ШЫҰ ЖИ қолдану бойынша ынтымақтастық орталығының директоры Пан Цзиньюй мырза бастап келді. Тараптар жоғары технологиялар мен жасанды интеллект саласындағы стратегиялық серіктестік мәселелерін талқылады.

ЖИ саласында күш біріктіреді



Меймандарды қарсы ала отырып, университет басшысы ҚазҰУ-дың ғылыми дипломатияның негізгі алаңы екенін атап өтті. «Технология саласындағы Қазақстан мен Қытайдың өзара іс-қимылы – бұл тұрақты болашақ құрудың құралы. Біздің университет қазақтілді орта үшін үлкен тілдік модельдерді әзірлеуде маңызды рөл атқарады, бұл елдің цифрлық егемендігін нығайтуға тікелей ықпал етеді», – деді ректор.

Пан Цзиньюй есептеу қуаттары мен ғылыми деректерді пайдалану, ортақ ғылыми орталықтар мен инновациялық платформалар құру бағытында күш біріктіруге жоғары қызығушылық білдірді.

Келіссөз барысында «ақылды» білім беру жүйелерін құру және жасанды интеллектіні университеттің ғылыми зерттеулері мен оқу процесіне белсенді енгізу мәселелері де сөз болды. Бүгінде ҚазҰУ Қытайдың 94 ұйымымен, соның ішінде Цинхуа және Пекин универ-



ситеттерімен тығыз жұмыс істейді. Бұл сапар бірлескен ғылыми зертханалар ашуға және Чжунгуаньцунь экожүйесі аясында деректерді басқарудың этикалық стандарттарын іске асыруға негіз қалады.

Гүл ҚҰТТЫБЕКҚЫЗЫ

Белгілі режиссер студенттермен кездесті



шеберлігін арттыру бағытында бірлескен жобаларды жүзеге асыру мүмкіндіктерін қарастырды.

Кездесуден соң профессор, драматург Талғат Досымғали-

ұлы оқу ордасының оқытушылары және білім алушы жастармен кездесті. Еркін форматта өткен кездесуде режиссер өзінің шығармашылық жолы, театр мен кино саласындағы тәжірибесі



туралы ой бөлісіп, жас буынға бағыт-бағдар берді.

«Өнер – ұлттың жаны. Егер біз осы ұлттық құндылықтарымызды сақтап, оны заман талабына сай дамыта алсақ, онда рухани тұрғыдан қуатты қоғам қалыптастырамыз. Жастар шығармашылықтан қорықпауы керек. Үнемі ізденісте болып, өз жолын табуға ұмтылуы тиіс. Сондай-ақ жастарға айтар ақы-

лым – ерте тұруды әдетке айналындыру шарт. Бұл менің басты ережем. Себебі ерте тұрған адамның ырысы артық», – деді Талғат Теменов.

Шара барысында қатысушыларға режиссер Талғат Досымғалиұлының жетекшілігімен түсірілген «Жәңгірдің жаңғыруы» атты фильмнен үзінді көрсетілді.

Гүл БАЯНДИНА

Жансейіт ТҮЙМЕБАЕВ,
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Басқарма Төрағасы – Ректор

Жеңістің зияткерлік майданы

Басы 1-бетте

ТӨЗІМДІЛІК СИМВОЛЫ:
ӨМІР – ЖЕҢУ МЕН
ЖАСАМПАЗДЫҚ

Соғыстан кейінгі Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың абыройы өлімді көріп қайтқан адамдардың қолымен қалыптасты. Қазақстандық азаматтық құқық ғылымының негізін қалаушылардың бірі профессор Юрий Григорьевич Басин бір кездейсоқ жағдайдың арқасында аман қалған: ол танк бронінің ілгегіне байланған кезде тікелей снаряд соққысы өзге жауынгерлерді лақтырып жіберген. Оның отбасының барлығы соғысқа қатысқан: әкесі – Азамат соғысының ардагері, анасы мен ағасы – әскери дәрігерлер. Үш рет жараланған 23 жастағы Басин елге оралғаннан кейін академиялық серпіліс жасап, институтты екі жылда экстерн түрде аяқтады. Оның еліміздің құқықтық жүйесіне қосқан үлесі – Азаматтық және Тұрғын үй кодекстері мемлекетіміздің құқықтық негізіне айналды.

Университет «Чайка» атымен танылған радист Шагила Қусанованы ерекше құрметпен атайды. Қуғын-сүргін жылдарында ата-анасынан айырылған жетім қыз емтихан үстелінен тікелей майданға аттанған. Оның дауысы Сталинград пен Берлин түбіндегі дивизиялардың оқ атуын бағыттап отырған. 1945 жылы Шагила ҚазМУ-ға қайта оралған алғашқы студенттердің бірі болды. Ал оның оралуын ректор И.К.Лукиянец салтанатты митингпен өмірдің өлімді жеңген символы ретінде атап өтті. Профессор Қусанова жарты ғасырдан астам уақыт бойы университеттің моральдық тірегі болып, ең күрделі саяси кезеңдерде де әділетті қорғаудан тайынбады.

Сондай-ақ Станислав Ни-

колаевич Савицкийді атап өтпеу мүмкін емес. І топтағы соғыс мүгедегі, бір қолынан айырылып, аяқ-қолынан ауыр жарақат алған жан. Университетте 50 жыл бойы шаруашылық саласында еңбек еткен ол ешқашан өзінің ерлік мәртебесін алға тартпаған. Тәрбие ісі жөніндегі проректор ретінде Савицкий «екінші мүмкіндік» атты ерекше жүйені енгізді: тәртіп бұзған студенттерді оқудан шығарудың орнына, оларға өмір мектебінен – әскерден немесе университет қалашығының құрылысынан өту мүмкіндігін ұсынды. Оның адалдығы аңызға айналды – ол ұрлық пен әділетсіздікке қатал болды, тіпті ұсақ мәселелердің өзіне жеке араласып, әділдікті талап ететін.

«КЕҢЕСТІК СТУДЕНТ»
ЖӘНЕ ҒЫЛЫМИ
РЕНЕССАНС

Соғыс жылдарында университет қуатты тыл қозғалысының орталығына айналды. Дәл сол кезеңде ҚазМУ комсомолдары «Кеңестік студент» атты танк колоннасына қаржы жинау бастамасын көтеріп, 589 082 рубль көлемінде қомақты қаражат жинады. Студенттер зертханаларда майданға қажет өнімдер шығарып, қосалқы шаруашылықтарда жұмыс істеп, жаралыларды азық-түлікпен қамтамасыз етті. Сол кездегі комсомол комитетінің хатшысы Виктор Наумович Пуриц 1943 жылы университет атына И.Сталиннің өз қолымен жолданған алғыс жеделхаты келгенін еске алған. Студенттердің қаражатына жасалған бұл танктер 1945 жылы Берлинге дейін жетті.

Соғыстан кейін ардагерлер ғылыми серпілістің сәулетшілеріне айналды. Өз буынының тек 2 пайызы ғана аман қалған Алексей Тимофеевич Лукьянов бір мезетте химия және фи-



«Соғысқа қарғыс». Владимир Иванович Фурсов

Сколько неизгладимых тяжких воспоминаний вызывает у каждого участника обороны встреча со старой крепостью, где столько пережито и страдано. Вместе с однополчанами пришел на то место, где он потерял ногу, бывший старший сержант, а ныне профессор алма-атинского университета Владимир ФУРСОВ.

зика-математика факультеттерінде оқыды. Оның білімге деген құштарлығы математикалық модельдеу мектебінің құрылуына және 30-дан астам ғылым докторлары мен кандидаттарының тәрбиеленуіне негіз болды.

Курск шайқасына қатысқан взвод командирі Уахит Хамзаұлы Шалекенов бейбіт өмірін тарихи шындықты іздеуге арнады. Оның Ақтөбе қалашығындағы қазба жұмыстары ежелгі Баласағұн қаласын – Түрік қағанатының астанасын нақты анықтауға мүмкіндік берді. Шалекенов қазақ халқының арғы ата-бабаларында дамыған қалалық мәдениеттің болғанын ғылыми түрде дәлелдеп, бұл жаңалық ұлттық сана үшін орасан зор маңызға ие болды.

РУХТЫ МҰРА
ЖӘНЕ БОЛАШАҚТЫҢ
АДАМГЕРШІЛІК
БАҒЫТЫ

Бүгінде, арада ондаған жылдар өткен соң, біз Әл-Фараби

атындағы ҚазҰУ ардагерлері қос бірдей ерлік жасағанын терең түсінеміз. Алдымен олар майдан даласында халқымыздың өмір сүру құқығын қорғады, кейін академиялық аудиторияларда – білім мен прогреске деген құқықты бекітті. Олардың мұрасы тек ғылыми еңбек томдары мен музейімізде сақталған 5 мыңнан астам архивтік папкалармен шектелмейді. Бұл ең алдымен университетке тән ерекше «рух», оның негізінде ымырасыз адалдық, патриотизм және ақиқатты шексіз іздеу жатыр.

Жеңістің мерейтойына арналған «80 күн – 80 іс-шара» атты ауқымды акция аясында Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ тарихи жадыны сақтауға бағытталған тағылымы терең жұмыс жүргізіп келеді. Бүгінгі студенттер тек құрғақ деректерді оқып қана қоймайды, олар тарихты Әскери-тарихи музейге бару, ғылыми семинарларға қатысу және «Шиндлер тізімі» сияқты маңызды кинематографиялық туындылар арқылы гуманизмнің іргелі мәселелерін талқылау арқылы тікелей

сезінеді. Университет кафедралары өткізетін іс-шаралар нағыз адамгершілік сабақтарына айналып, Владимир Фурсов, Шагила Қусанова және Ғаббас Жұматов сияқты тұлғалардың өмір жолы жастар үшін рух күшінің тірі үлгісі болады.

ҚазҰУ қабырғасындағы тарихты түсінудің «жаңа қыры» – біз ардагерлерді тек өткеннің куәгері ретінде емес, рухы жағынан қазіргі заманның тұлғалары ретінде қабылдаймыз. Профессор Алексей Лукьянов 60 жасқа толар алдында байқағандай, 1940 жылдардың жастары мен бүгінгі жастардың ортақ тұсы – мақсатқа ұмтылу мен Отанға деген сүйіспеншілік. Аға буынның бұл сенімі бізге зор жауапкершілік жүктейді: біз тек есте сақтап қана қоймай, олардың өмір жолымен қалыптастырған биік деңгейге сай болуға тиіспіз.

Бүгінгі ҚазҰУ-дағы ардагерлерге деген құрмет – уақыт арасын жалғайтын динамикалық, тірі байланыс. Бұл – әр зерттеушіге қолжетімді цифрландырылған архивтер; бұл – атаулы аудиториялар мен Уахит Шалекеновтің ісін жалғастырып жатқан археологиялық экспедициялар; бұл – Ғаббас Жұматовтың дәстүрін сақтайтын Ардагерлер кеңесі. Біздің міндетіміз – осы жады эстафетасын келер ұрпаққа жеткізу, «Құрметтейміз. Еске аламыз. Алғыс айтамыз» деген сөздің жай ұран емес, тәуелсіз Қазақстан игілігі жолындағы күнделікті жасампаз еңбекке айналуын қамтамасыз ету.

ҚазҰУ ардагерлері жай ғана университет құрған жоқ – олар ұлттың зияткерлік жүрегін қалыптастырды. Ал олардың есімі біздің дәліздерімізде өлі де жаңғырып тұрғанда, жас ғалымдар олардың өнегесінен шабыт алғанда, Жеңіс оты мәңгі жанып, адамзаттың білім мен абырой жолын жарықтандыра береді.

Орталық Азияның тұрақты даму стратегиялары сараланды



Басы 1-бетте

Біз ҚазҰУ рөлін тек түлектерді даярлаумен ғана шектемейміз. Мәселе кәсіби стандарттарды қалыптастыру, зерттеу базасын дамыту және заманауи әлеуметтік сын-қатерлерге қарсы шешімдер әзірленетін орта құру туралы

болып отыр», – деді Жансейіт Түймебаев.

Тұрақты даму саласында күш біріктірудің маңыздылығын Гонконг политехникалық университетінің (PolyU) Әлеуметтік жұмыс және криминалогия кафедрасының меңгерушісі, профессор Эрик Чуй де қолдады.

Алқалы жиынға Халықаралық әлеуметтік жұмыс мектептері қауымдастығының (IASSW) президенті Антуанетта Ломбард бастаған әлемдік деңгейдегі танымал сарапшылар арнайы қатысты. Конференция барысында инновациялық шешімдердің бірегей алаңына айналған ҚазҰУ-PolyU Тұрақты даму орталығының қол жеткізген нәтижелері сараланып, өзекті жетістіктері талқыланды.

Жиын аясында жаһандық білім беру стандарттарын дамытуға және оларды Орталық Азия жағдайына бейімдеуге бағытталған бірқатар келісімдерге қол қойылды.

Әйгерім ӘУЕЗХАНҚЫЗЫ

Отандық археология мектебін қалыптастырған ұстаз



Басы 1-бетте

Шараны ашқан университет ректоры Жансейіт Түймебаев археолог-ғалымның еңбегі айрықша екеніне кеңінен тоқталып, «Бүгінде сіз 400-ден астам ғылыми еңбектің авторы ғана емес, сонымен қатар отандық археология мектебін қалыптастырған ұлағатты ұс-

тазсыз. Бұл ғалым үшін ең жоғары құрмет, ал университет үшін зор мақтаныш», – деп түйіндеді.

Алқалы жиында профессордың өмір жолына арналған «Ғибратты ғұмыр» сериясындағы жаңа кітаптың тұсауы кесілді.

Гүл ҚҰТТЫБЕКҚЫЗЫ

В этом году 18 мая исполняется 90 лет со дня рождения выдающегося казахского поэта, писателя и общественного деятеля Олжаса Сулейменова. В честь этого знаменательного события запланированы торжественные мероприятия, включая выставки, презентации сборников его произведений и Международный форум сближения культур. Эти мероприятия подчеркивают его огромный вклад как лидера движения «Невада-Семипалатинск» и как поэта мирового уровня. В Алматы 26 мая 2026 года пройдет седьмой Международный форум сближения культур Евразии под названием «Посол своей Земли», который будет посвящен 90-летию Олжаса Сулейменова. Организатором этого форума выступает Международный Центр сближения культур (МЦСК), действующий под эгидой ЮНЕСКО.

Олжас Омарович Сулейменов начал профессиональную деятельность как инженер-геолог, окончив геологоразведочный факультет КазГУ имени С.М. Кирова, ныне известного как КазНУ имени аль-Фараби. Однако его увлечение лингвистикой привело к тому, что он стал научным исследователем, изучающим и классифицирующим языковые закономерности. Первые поэтические строки он написал именно в стенах этого университета.

В последние годы культурное пространство Казахстана и всего тюркского мира переживает настоящий ренессанс творчества Олжаса Сулейменова. Выдающийся поэт, лингвист и общественный деятель продолжает доказывать: его Слово не подвластно времени. Серия недавних презентаций и переизданий стала знаковым событием для всех, кто ценит глубину мысли и масштаб личности. На рубеже 2023–2024 годов общечеловечности была представлена книга воспоминаний «Так было...». Это не просто мемуары, это живое свидетельство эпохи. Олжас Омарович делится личными переживаниями, закулисные больших политических решений и историей создания своих знаковых произведений. Книга стала мостом между прошлым и будущим, позволяя читателю увидеть историю страны глазами человека, который сам эту историю создавал.

Новые поэтические сборники, вышедшие в этот период, ещё раз подчеркнули значимость Сулейменова как ключевой фигуры тюркской литературы. Его поэзия — это сплав степного духа и планетарного мышления. Как отмечают исследователи, голос Олжаса сегодня звучит как призыв к единству, сохранению корней и интеллектуальному поиску. Поэзия Сулейменова — это не просто рифмы, это энергия, пробуждающая самосознание. Его книги сегодня нужнее, чем когда-либо, как ориентир в меняющемся мире.

Недавно в зале Национальной библиотеки прошла конференция интеллигенции «Достояние нации», приуроченная к 90-летию со дня рождения Олжаса Омаровича Сулейменова. Спонсорами мероприятия выступили Фонд Булата Утемуратова и Евразийский культурный фонд.

Присутствующие заполнили помещение до отказа. Надо отметить, что никаких эпитетов или похвал в адрес Сулейменова не звучало, так как его знают все. Также была представлена «Книга поэм», включающая оригинальные версии произведений поэта без цен-

зуры, в том числе ранее не публиковавшуюся поэму «Корова». Презентация сборника поэм под пронзительным названием «Я не лгал...» вызвала особый резонанс. В эту книгу вошли произведения, пронизанные искренностью и гражданским мужеством. Название сборника — это своего рода манифест поэта. Сулейменов всегда выбирал трудный путь правды, будь то в поэзии или в исторических исследованиях, и новая книга вновь подтверждает его статус «совести нации».

На конференции выступили президент Евразийского культурного фонда Ерулан Каныпьянов и президент Академии журналистов Казахстана, профессор КазНУ имени аль-Фараби Сагымбай Кабашевич Козыбаев.

— Весь этот год мы живём духом достойного и гордого сына народа. Имя этой личности уже само по себе имеет сакральное значение. Как духовный лидер нации, он соединил все лучшие человеческие качества. Все мы имеем честь жить в одно время с таким человеком, который посвятил всю свою жизнь и всего себя не только сохранению, но и обогащению, пропаганде достижений великой тюркской цивилизации. Он сделал нашу страну, Казахстан, своеобразной моделью человечества.

Олжас Сулейменов — личность многогранная, он не только прекрасный поэт, писатель, мудрый дипломат и общественный деятель, но и не менее талантливый ученый. Несколько десятилетий назад его книга «Аз и Я» буквально взорвала международное сообщество. Она ломала привычные стереотипы в отношении древнерусской литературы. И вот что поразительно: эта, казалось бы, сугубо лингвистическая работа, где рассматривалась проблема взаимоотношения и взаимопонимания языков, оказалась настолько интересной любому думающему и читающему человеку, что книга сразу же стала бестселлером,

— сказал профессор Сагымбай Козыбаев.

Участники активно общались, обсуждая важные темы. В ходе конференции была отмечена историческая преемственность, достижение глобальной гармонии и интеграция сознания. Работы Сулейменова продолжают объединять читателей от Стамбула до Баку, всей ЦА, закрепляя за Казахстаном статус важного интеллектуального центра. Олжас Сулейменов остается в строю — бодрый, ироничный и бесконечно глубокий. Его новые книги — это лучший подарок для тех, кто ищет в литературе не только красоту, но и истину.

Произведения Олжаса Сулейменова переведены на английский, французский, немецкий, испанский, чешский, польский, словацкий, болгарский, венгерский, монгольский и турецкий языки. Казахский поэт особенно известен во Франции, где его стихи неоднократно публиковались в литературных журналах, а также вышли несколько поэтических сборников. В литературных кругах Франции активно обсуждались «Год обезьяны» (1967) и «Глиняная книга» (1969), когда они впервые появились в Париже. В статье, опубликованной в газете «Летер франсез» 19 июня 1968 года, Лили Дени отмечала, что в «Годе обезьяны» Сулейменова она нашла «то, что является одновременно прошлым и будущим. Слова о корнях...»

«Казахстан, ты огромен, пять Франций — без Лувров, Монмартров — / уместилась в тебе, все Бастилии грешных столиц. / Ты огромною каторгой плавал на маленькой карте. Мы на этой каторге — родители!» Много лет спустя президент Франции Жак Ширак цитировал это стихотворение на встрече с президентом Казахстана Нурсултаном Назарбаевым.

В этом году не только Казахстан, но и другие народы мира отмечают 90-летие со дня рождения Олжаса Сулейменова — поэта, мыслителя,

ученого-лингвиста и лидера международного антиядерного движения «Невада-Семипалатинск». Для многих поколений жителей Евразии Сулейменов стал символом своего времени, утвердившим достоинство своего народа в общении с другими культурами и цивилизациями благодаря своему принципу «Возвысить степь, не унижая горы». Его литературная и научная деятельность, начавшаяся в 1960-х годах, способствовала значительному росту национального самосознания и исторического самосознания казахов и других тюркских народов.

В 1973 году Олжас Сулейменов создал стихотворение «Дикое поле», в котором выразил протест против ядерных испытаний на Семипалатинском полигоне. Это произведение стало важным событием для своего времени, когда в Советском Союзе царил атмосфера застоя. С 1949 по 1963 годы на Семипалатинском полигоне были проведены испытания атомных и водородных бомб, мощность которых в 2500 раз превысила мощность бомбы, сброшенной на Хиросиму. Эти испытания нанесли огромный ущерб экологии региона. Народный поэт Сулейменов не мог остаться равнодушным к этой проблеме и призвал народ к действию. Движение «Невада-Семипалатинск», возглавляемое Сулейменовым, объединило казахстанское общество и заложило основы для физического и морального восстановления республики после четырех десятилетий ядерных испытаний.

В феврале 1989 года Сулейменов выступил по телевидению и объявил о создании антиядерного движения «Невада — Семипалатинск». На следующий день он организовал митинг у здания Союза писателей в Алма-Ате, где озвучил цели движения. За месяц было собрано более 4 миллионов подписей в поддержку запрета ядерных испытаний. 19 октября 1989 года испытания на Семипалатинском полигоне были остановлены. В мае 1990

года прошёл первый Антиядерный конгресс, который не был поддержан государством, так как его цели и задачи различались: общество требовало прекращения испытаний, а государство стремилось их продолжить. В поддержку движения «Невада — Семипалатинск» Фонд Мира, возглавляемый Анатолием Карповым, перечислил 400 000 рублей, который был председателем федерации шахмат Казахстана с 1977 по 1995 годы, активно поддерживал эту инициативу. 29 августа 1991 года президент Казахстана Назарбаев подписал указ о закрытии Семипалатинского полигона, что привело к международному мораторию на ядерные испытания. Полигоны на Новой Земле (Россия), Неваде (США), атолле Муруроа (Франция) и озере Лобнор (Китай) были закрыты. Большинство стран подписали Договор о нераспространении ядерного оружия.

Философия осознанной взаимозависимости, предложенная Олжасом Сулейменовым, признана деятелями культуры и учеными важной частью мирового культурного наследия. Его концепция, выраженная в формуле «От веков зависимости через период независимости к эпохе осознанной взаимозависимости», с каждым десятилетием становится все более значимой и получает широкое признание на международном уровне. Эта идея вошла в число основополагающих концепций, способствующих изменению мира и сближению культур в XXI веке.

Творчество Олжаса Омаровича Сулейменова радикально изменило устоявшиеся представления о поэзии и открыло новые горизонты в этом искусстве. Эксперты отмечают его новаторский подход к структуре поэтического текста. В отличие от традиционного использования рифмы в конце строки, его стихи создают цельное и гармоничное произведение. Они не только оказывают эстетическое воздействие, но и обладают глубоким познавательным потенциалом.

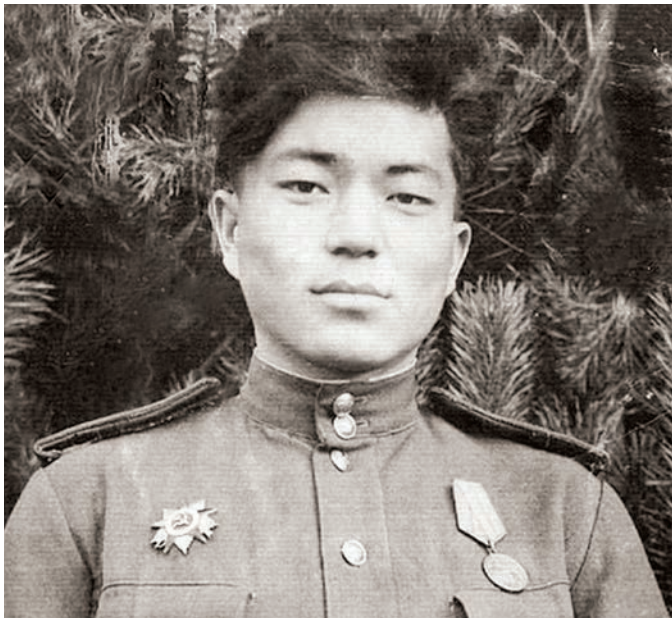
Научные исследования Олжаса Сулейменова оказали значительное влияние не только на филологию, но и на историю, политику и дипломатию. Его книга «Аз и Я» стала важным вкладом в тюркославику и предложила новое видение истории и культуры тюркских народов. Его научные труды можно сравнить с периодической таблицей Менделеева, которая систематизировала химические элементы. Можно с уверенностью сказать, что его произведения, такие как «Тысяча и одно слово», будут высоко оценены экспертами международного уровня.

Олжас Сулейменов не только талантливый поэт, но и мыслитель мирового масштаба. Его выступления на научных конференциях, в парламенте и его афоризмы, ставшие крылатыми, всегда были направлены на благо страны и человечества. Он является выдающимся общественным деятелем, глубоко переживающим за будущее мира.



Бірінші Беларусь майданы, 5-екпінді армияның 507-армиялық жойғыш-танкіге қарсы артиллериялық полкінің батарея командирі, капитан Жолдыбай Нұрлыбаев Отан соғысына бастан-аяқ қатысып, 1945 жылы 30 қаңтар күні, Жеңіске 99 күн қалғанда ерлікпен қаза тапты.

Жерлесіміз, Кеңес Одағының Батыры Жолдыбай Нұрлыбаев туралы мәліметтерді бірнеше жылдан бері жинастырып жүрмін. Соғысқа дейінгі архив құжаттарын қарап отырсам, Жолдыбай Нұрлыбаевтың №62 арызы бойынша 27.07.1940 жылы №3 бұйрықпен Қазақ Коммунистік журналистика институтының 1-курс студенттері қатарына қабылданғаны туралы құжатты кездестірдім. 1934 жылы Қазақ Коммунистік журналистика институты ашылды, 1941 жылы С.М.Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетінің (қазіргі Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті) филология факультетіне қосылды. Осыған орай, Әл-Фараби университетінің 28 мың студенті мен 5 мың қызметкері біліп жүрсін деген оймен Кеңес Одағының Батыры Жолдыбай Нұрлыбаевтың ерлігі туралы осы оқу орнының төл басылымы «Қазақ университетіне» жариялауды жөн көрдім.



Ер есімі – ел есінде!

Жолдыбай Нұрлыбаевтың өмірбаянында «1922 жылы 20 мамырда Қазақстанның Оңтүстік Қазақстан облысы (қазіргі Түркістан облысы), Мақтаарал ауданы, қазіргі Нұрлыбаев ауылдық округінде темір ұстасының отбасында дүниеге келген. Бірлік орта мектебінің 8 сыныбын бітірген. 1938 жылы 17 қарашада Алматыдағы Қазақ педагогикалық институтының дайындық курсына түсіп, 1939 ж. 10 ақпандағы бұйрықпен өткен, 1938 жылдың 1 қыркүйегінен бастап оқуға қабылданған. 1939 жылы 14 қарашадан бастап «Сталин жолы» газетінде корректор болып істеген. 1940 жылғы 26 қазандағы Министрлер кеңесінің қаулысымен студенттер жылына 400 рубль, (8,9,10 кластарға 200 рубль, одан төменгі кластарға тегін, облыстардағы институттарға 300 рубль), ақылы негізде оқитын болды. Осы қаулыға байланысты 85 студенттің 36 студенті 1940 жылдың 1 қарашасынан оқудан шығарылды.

Жолдыбай Нұрлыбаев 1941 жылы күзде Алматы қалалық әскери комиссариаты арқылы Қызыл армия қатарына шақырылған. Артиллерия училищесінің жеделдетілген курсын тәмамдағаннан кейін 1942 жылдың қыркүйегінен бастап офицер шенінде қиян-кескі шайқастарға кірісті. Сол жылдың 15 қыркүйегі мен 11 желтоқсаны аралығында Сталинград шайқасына қатысып, «Сталинградты қорғағаны үшін» медалімен марапатталды. Одан кейін 12 желтоқсаннан бастап Оңтүстік, 4-Украин, 3-Украин және 1-Беларусь майданында соғысты.

1944 жылдың 5 маусымы мен 23 шілдесі аралығында капитан Жолдыбай Нұрлыбаев өз батареясымен Молдавияның Новоанен ауданы, Пугачены

ауылынан оңтүстік-батысқа қарай 1,7 шақырым жерде, Днестр өзенінің оң жағалауындағы плацдармда танкіге қарсы қорғаныста болды. Осы кезеңде оның батареясы нысанаға дәл көздеп ату арқылы жаудың үш 81 мм-лік минометін, бес пулеметін және 43-ке жуық сарбазын жойды. Жаудың қарсы шабуылы сәтті тойтарылды. Осы ұрыста айтарлықтай шығынға ұшыраған гитлершілер кейін шегінді, ал капитан Жолдыбай Нұрлыбаев батареяны шебер басқарып, батыл қимылдағаны үшін 2-дәрежелі Отан соғысы орденімен марапатталды.

1945 жылдың қаңтарында 507-армиялық жойғыш-танкіге қарсы артиллериялық полктің батарея командирі капитан Жолдыбай Нұрлыбаев Польша жеріндегі ұрыстарда ерекше көзге түсті. 1945 жылы 14 қаңтарда Польшаның Варка қаласынан оңтүстік-шығысқа қарай 4-6 шақырым жерде орналасқан Выборув – Грабув Залесьны елді мекендері ауданында жаудың ұзақ уақытқа бекінген қорғанысын бұзу кезінде, капитан Жолдыбай Нұрлыбаев жаудың бақылау пунктін қатты атқылауына қарамастан, үш батареяны шебер басқарды. Оның батыл қимылдары атқыштар бөлімшелерінің алға кедергісіз жылжуын дер кезінде қамтамасыз етті. Оның қарамағындағы батареялар 3

блиндаж, 3 ДЗОТ қиратып, танкіге қарсы батареяның үнін өшірді және бес пулемет ұясы жойылды. Осыдан кейін жауған снарядтарға қарамастан, капитан Нұрлыбаев батареяны танк шабуылы қаупі бар бағытқа шығарып, жаяу әскер бөлімшелерінің оң қапталын жаудан қорғады.

1945 жылы 15 қаңтарда Пилица өзенінен өту кезінде зеңбіректерді бірінші болып өзеннің арғы бетіне өткізді және жаудың жойқын оғына қарамастан, бөлімшелеріміздің қапталдарын қорғады. Жаудың төрт «Фердинанд» өздігінен жүретін артиллериялық қондырғысы біздің жаяу әскердің ілгерілеуіне кедергі келтіріп тұрғанын байқаған капитан Нұрлыбаев өз батареясымен төпелеп оларды өткелден шегінуге мәжбүр етті. Батареяны шебер басқаруының арқасында ол жаяу әскердің тез ілгерілеуін және Пилица өзенінен сәтті өтуін қамтамасыз етті. Жолдыбай Нұрлыбаев бұл ерлігі үшін «Қызыл Ту» орденімен марапатталды.

Шабуылды үдете отырып капитан Жолдыбай Нұрлыбаевтың батареясы жаяу әскердің жауынгерлік сапында жүріп, Польша жеріндегі Скорневица елді мекенінде бекінген гитлершілердің отты жүйесіне күйрете соққы берді. Артиллеристер нысанаға дәл көздеп ату арқылы бес пулемет нүкте-

сін, екі ДЗОТ-ты және ірі калибрлі пулеметті жойды. Біздің жаяу әскер фашистердің сасқалақтағанын пайдаланып, оларды мықты бекінген шептен қуып шықты және батысқа қарай жеңіс жолын жалғастырды.

1945 жылы 20 қаңтарда Коло қаласын алу кезінде капитан Жолдыбай Нұрлыбаевтың батареясы тағы да ерекшеленді. Батарея айналма маневр жасау, қалаға басып кіру және негізгі соққы бағытынан жаудың күшін басқа жаққа бұру туралы бұйрық алған атқыштар батальонына бекітілді. Командирдің бұл жоспары өте шебер орындалды. Артиллеристер бұл шайқаста ерекше батылдық пен тапқырлық көрсетіп, жауды жақын қашықтықтан атып, ес жиғызбады. Нәтижесінде жау қаладан қуылды.

Вильчин қаласы маңында батарея жол үстінде 65 фашистен тұратын топқа тап болды. Артиллеристер бірден ұрысқа кірісіп, жау тобын түгелдей жойып жіберді. Стшельно ауданында батарея жаяу әскерге жол ашу үшін ашық отты позицияға тұрып, өздігінен жүретін зеңбіректі және 50-ге жуық гитлершінің көзін жойды.

Венгровец қаласы үшін шайқаста капитан Жолдыбай Нұрлыбаев бастаған батарея жаяу әскердің соңынан қалаға басып кіріп, көше ұрыстарында жаудың екі танкіге қарсы зең-

бірегін жойып, біздің танкілерге жол ашты.

Германия шекарасынан өту кезінде капитан Жолдыбай Нұрлыбаевтың батареясы саны жағынан басым жауды талқандап, шекарадан бірінші болып өтті және ілгерілей отырып, бірқатар елді мекендерді басып алды.

1945 жылы 30 қаңтарда Лукатц-Крэйц (қазіргі Кшиж-Велькопольски, Польша) қаласының маңында кескілескен ұрыс басталды. Капитан Жолдыбай Нұрлыбаевтың батареясы қалаға бірінші болып кіріп, жаудың миномет батареясын және бірнеше жау нүктелерін жойды. Ұрыс барысында қаладан қашып шықпақ болған гитлершілердің үлкен тобы батареяға шабуыл жасады. Қайсар командир өз жауынгерлерімен бірге қоян-қолтық ұрысқа кірісіп, 50-ге жуық гитлершіні жойды. Жау қоршауды бұзып өте алмады, бірақ осы шайқаста капитан Жолдыбай Нұрлыбаев қаһармандықпен қаза тапты. Оның денесі Польшаның Пила қаласындағы әскери зиратта жерленген.

КСРО Жоғарғы Кеңесі Төралқасының 1945 жылғы 24 наурыздағы жарлығымен капитан Нұрлыбаев Жолдыбайға қайтыс болғаннан кейін Кеңес Одағының Батыры атағы берілді.

Капитан Жолдыбай Нұрлыбаев марапаттары: Ленин ордені (24.03.1945), «Қызыл Ту» ордені (25.01.1945), 2-дәрежелі Отан соғысы ордені (02.08.1944), «Сталинградты қорғағаны үшін» медалі және т.б.

Батырдың қайда қаза болғаны туралы 25 жылдан кейін, 1970 жылы генерал Бокловтың соғыс туралы жазған мақаласы арқылы табылды. Тапқан адам Қалдыбеков Муташбек. Мәйітін 2012 жылы Аманжол деген азамат тапты. Сол жылы Оңтүстік Қазақстан облыстық мәслихаттың басшысы бастаған арнайы делегация барып тағзым етті.

Бүгінде батырдың есімі Алматы қаласындағы және Мақтаарал ауданы Асықата кентіндегі көшелерге берілген. 1985 жылы «Славянский» совхозы Жолдыбай Нұрлыбаев атындағы совхоз болып өзгертілді. Бұл ауылда батырдың мемориалдық бюсті орнатылған, ал 1971 жылы жергілікті мектепке Жолдыбай Нұрлыбаевтың есімі берілді.

Биыл Жеңіске 81 жыл болады. Қазақстан Жеңіске баға жетпес үлес қосты: 1,2 миллионнан астам қазақстандық майданға аттанды, солардың 612-сі Кеңес Одағының Батыры атағына ие болды, оның 600 мыңнан астамы оралмады. Қазақстандықтар Сталинград шайқасы мен Берлинге шабуыл сияқты негізгі шайқастарда өздерін дәлелдеді, ал тыл еңбегіндегілер оқ-дәрі өндіруге, азық-түлікке және эвакуацияланғандарды орналастыруға сенімді тірек болды. Отан соғысындағы қазақ жігіттерінің батылдығы, жанқиярлық ерліктері тарих беттерінде мәңгілік қалады. Біз олардың Отан үшін жасаған ерліктерін ұмытуға құқығымыз жоқ. Сондықтан жас ұрпаққа айту біздің парызымыз.

Төребек АЙТБАЕВ,
зейнеткер, өлкетанушы
Түркістан облысы



1972 ж. орнатылған батыр Ж.Нұрлыбаевтың мүсіні



Лукац-Крейц қаласындағы (Польша) Кеңес Одағының Батыры Ж.Нұрлыбаевтың ескерткіші



Лукац Крейц қаласында (Польша) жерленген қазақ батырларының аруақтарына құран бағыштау

Тарихи фотолар e-history.kz сайтынан алынды

Еліміздің химия ғылымында өз қолтаңбасы бар көрнекті ғалым, білікті ұстаз, Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ профессоры Бейкұт Балғышева мерейлі 65 жасқа толып отыр. Оның ғылыми-педагогикалық жолы отандық фосфаттар химиясы мен төмен сортты шикізаттарды кешенді өңдеу технологиясының даму тарихымен тығыз байланысты.

Бейкұт Дәуітбекқызының ғылымдағы алғашқы қадамдары академик А.Бектұров атындағы Химия ғылымдары институтында, белгілі ғалым, х.ғ.д. А.Ильясованың жетекшілігімен басталды. Кейіннен бұл ізденістер Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дағы х.ғ.д., профессор Г.Қуанышеваның ғылыми мектебінде жалғасын тауып, жас зерттеушінің іргелі ғалым ретінде қалыптасуына негіз болды.

Ғалымның негізгі ғылыми қызығушылығы – құрамында магний мен алюминий силикаттары бар төмен сортты фосфориттерді тиімді пайдалану. Ол елімізде алғашқылардың бірі болып фосфориттерді механохимиялық өңдеу арқылы жаңа буын тыңайтқыштарын алудың ғылыми негізін қалады. Қаратау, Шилісай және Жетіқара кен орындарының шикізаты негізінде алынған өнімдерді өндірістік сынақтардан сәтті өткізіп, олардың жоғары тиімділігін дәлелдеді. Бұл зерттеулер отандық ресурстарды үнемдеу және импортқа тәуелділікті азайту тұрғысынан стратегиялық маңызға ие болды.

Осы ғылыми зерттеулердің нәтижесінде Б.Балғышева 1993 жылы кандидаттық диссертациясын, ал 2010 жылы докторлық диссертациясын сәтті қорғады. 2012 жылы оған химия ғылымының докторы ғылыми дәрежесі беріліп, сол

Астана қаласындағы А.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті базасында ҚР ЖОО студенттерінің XVIII республикалық пәндік олимпиадасының II кезеңі өтті.

Олимпиада «Геодезия және картография» білім беру бағдарламасы бойынша ұйымдастырылып, еліміздің жетекші ЖОО студенттерін біріктірді. Сонымен қатар білім сайысына Қазақстанның әр өңірінен геодезия және картография мамандығында білім алып жатқан студенттерден құралған тоғыз команда қатысып, өзара тәжірибе алмасып, кәсіби шеберліктерін көрсетті. Аталған білім сайысына Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың география және табиғатты пайдалану факультеті Картография және геоинформатика кафедрасының студенттері қатысып, жоғары нәтижелер көрсетті. Жеке есеп бойынша Наргиз Түлкібай жүлделі II орынға ие болды. Ал командалық есепте ҚазҰУ-дың «GK Farabi» командасы II орынды иеленді. Бұл Картография және геоинформатика кафе-

Химия ғылымында өз қолтаңбасы бар



жылы профессор қызметіне тағайындалды. 1994 жылдан бастап Нью-Йорк ғылым академиясының мүшесі, ал 1998 жылы доцент ғылыми атағына ие болды.

Бейкұт Балғышеваның еңбегі халықаралық деңгейде де жоғары бағаланған. 1994 жылдан бастап Нью-Йорк ғылым академиясының мүшесі, 1999 жылы Үндістанның Мадрас қаласында экологиялық таза технологиялар бойынша жобасын қорғап, халықаралық деңгейде тәжірибе жинақтады. Оның жетекшілігімен бір кандидаттық диссертация қорғалды, көптеген магистранттар мен жас зерттеушілер тәрбиеленді. Ғалым қаламынан 200-ге жуық ғылыми еңбек, оның ішінде Scopus және Web of Science базаларындағы мақалалар, монографиялар мен 28 оқу әдістемелік құрал жарық көрді. Бір патент, сегіз ҚР авторлық куәлігі бар. Профессор өзінше «Фосфаттардың химиясы мен технологиясы» және Ресей ғылым академиясының ғалымдарымен бірлесіп шығарған «Бейорганикалық материалдардың механохимиясы» атты курстары бүгінде магистрант-



тар мен PhD докторанттар үшін таптырмас білім көзіне айналды.

1987 жылдан бері қара шаңырақ ҚазҰУ-да инженерден профессорға дейінгі еңбек жолынан өткен Бейкұт Дәуітбекқызы бүгінде нағыз ұстаз-ғалымның үлгісі. Б.Балғышева университеттің қоғамдық өміріне белсене араласып, білім сапасын арттыру, түлектермен байланыс орнату және жас мамандарды қолдау бағыттарында маңызды жұмыстар атқаруда. Оның еңбегі 2026 жылы мемлекеттік деңгейде бағаланып, «Ерен еңбегі үшін» медалімен марапатталды.

Б.Балғышеваның ғылымдағы сара жолы мен шәкірт тәрбиелеудегі қажырлы еңбегі көлер ұрпаққа өнеге. Көрнекті ғалымға мықты денсаулық, отбасына береке, шығармашылық шабыт тілейміз. Еңбегіңіздің жемісін көріп, шәкірттеріңіздің құрметіне бөлене беріңіз!

Назгүл ДАЛАБАЕВА, химия ғылымының кандидаты Жалпы және бейорганикалық химия кафедрасы

Мен Ақтау қаласының тумасымын. Теңіз жағасында өскен бала үшін су – жай ғана табиғат құбылысы емес. Алайда бір парадокс бар: біз теңіз жағасында тұрсақ та, ауызсу мәселесі әрдайым өзекті болды. Су тапшылығы, тұщыландыру мәселесі, Жаңаөзендегі әлеуметтік жағдайлар – мұның бәрі менің балалық санамда қалып қойды. Осыған орай, мамандық таңдағанда кездейсоқ шешім қабылдаған жоқпын. Саналы түрде гидрологияны таңдадым.

Смарт су тұщыландыру жүйесін ойластырудамын

Қазір Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың география және табиғатты пайдалану факультетінде білім алып жүрмін. Қазақстанда гидрология мамандығы жүйелі түрде оқытылатын жетекші жоғары оқу орындарының бірі – біздің университет. Бұл маған үлкен жауапкершілікпен қатар, мақтаныш сезімін де береді. Гидрология ғылымы ҚазҰУ-да терең әрі жүйелі түрде дамып келеді. Бұл бағыт университетте кезең-кезеңімен қалыптасты: 1966 жылы «Құрлық гидрологиясы» мамандығы ашылса, ал 1969 жылы география факультеті құрамында Гидрология кафедрасы ресми түрде құрылды. Бүгінде бұл кафедра еліміз бойынша осы салада мамандар даярлайтын бірегей ғылыми-білім беру орталығы саналады. Мұнда тәжірибесі мол, жоғары білікті ұстаз-ғалымдар дәріс оқиды. Біз гидрологиялық есептеулер, су ресурстарын басқару, климаттың су жүйелеріне әсері, гидрологиялық модельдеу және геоақпараттық жүйелер сияқты бағыттарды меңгереміз. Бұл білім тек теориямен шектелмей, нақты мәселелерді шешуге бағыт-

талған практикалық дағдыларды қалыптастырады.

Гидрология – тек «су туралы ғылым» емес. Бұл – қауіпсіздік, экономика, экология және болашақ туралы ғылым. Біз су ресурстарын тиімді пайдалану, сутасқыны мен құрғақшылықты болжау, гидрологиялық деректерді талдау сияқты маңызды дағдыларды игереміз. Қазір мен өз жобамда Ақтау – Жаңаөзен бағыты бойынша смарт су тұщыландыру жүйесін ойластырудамын. Мақсатым – жай ғана диплом қорғау емес, болашақта іске асуы мүмкін нақты модель ұсыну. Технология мен гидрологияны біріктіру арқылы су тапшылығы мәселесін жаңа деңгейде шешуге болады деген сенімдемін.

Ақтау – менің туған жерім. Мен болашақта өз өңіріме, өз еліме пайдасы тиетін, нақты өзгеріс жасайтын маман болғым келеді. Маған атақ емес, нәтижесі бар еңбек маңызды.

Су – болашақтың ең стратегиялық ресурстарының бірі. Ал оны зерттеу, қорғау және тиімді пайдалану – менің өмірлік таңдауым.

Тоғжан АЗАМАТҚЫЗЫ, «Гидрология» мамандығының 3-курс студенті

Студенттер геодезия саласында жүлделі болды

драсы үшін үлкен жетістік әрі қуанышты жаңалық.

Олимпиада барысында бірқатар студенттер белсенділігі мен жоғары дайындық деңгейі үшін алғыс хаттармен марапатталды. Олардың қатарында Райымбек Жүнісов, Әділ Төрехан және Наргиз Түлкібай бар. Бұл нәтижелер студенттердің тек теориялық білімінің ғана емес, сонымен бірге практикалық дайындығының да жоғары деңгейде екенін көрсетеді.

Аталған командаға жетекшілік жасап, студенттерді олимпиадаға дайындап, ұйымдастырған Олжас Құрманбаевтың еңбегін ерекше атап өткен жөн. Олжас Сейітботанұлы студенттерге заманауи геодезиялық аспаптармен жұмыс істеуді үйретуде, далалық және камералдық жұмыстарды үйлестіруде, сондай-ақ геоақпараттық технологияларды қолдануда үлкен тәжірибеге ие білікті маман ретінде танылған. Оның жетекшілігімен студенттер тек теориялық білім алып қана қоймай, кәсіби ортада та-



лап етілетін нақты дағдыларды меңгеріп келеді. Бұл өз кезегінде олардың осындай жоғары деңгейдегі жарыстарда табысты өнер көрсетуіне тікелей ықпал етті.

Геодезия және картография мамандығы қазіргі таңда стра-



тегиялық маңызы бар бағыттардың бірі. Бұл сала жер бедерін дәл өлшеу мен модельдеу, картографиялық өнімдер әзірлеу, құрылыс пен инфрақұрылымды жоспарлау, жер кадастры, геоақпараттық жүйелер, спутниктік навигация және та-

биғи ресурстарды тиімді басқару сияқты маңызды бағыттармен тығыз байланысты. Әсіресе цифрлық технологиялардың дамуы, қашықтан зондау және GNSS жүйелерінің кеңінен қолданылуы геодезия саласының маңыздылығын одан әрі арттырып отыр.

Бүгінде геодезист тек өлшеуші ғана емес, ол кеңістіктік деректермен жұмыс істейтін, талдау жүргізетін және шешім қабылдауға негіз болатын ақпаратты қалыптастыратын жоғары білікті маман. Сондықтан бұл саладағы мамандарға сұраныс жылдан-жылға артып келеді.

Астана қаласында өткен бұл білім сайысы студенттердің теориялық білімін шыңдап қана қоймай, олардың тәжірибелік дағдыларын дамытуға және кәсіби деңгейін арттыруға үлкен мүмкіндік берді. Сонымен қатар мұндай іс-шаралар жас мамандардың ғылыми әлеуетін дамытуға, өзара тәжірибе алмасуына және болашақ кәсіби бағыттарын айқындауына ықпал етеді.

Ақтоты БЕКЖАНОВА, Картография және геоинформатика кафедрасының оқытушысы

В рамках научной декады, посвященной ко Дню науки состоялся цикл лидерских лекций, организованный научно-исследовательским институтом Тюркологии и алтаистики КазНУ имени аль-Фараби. Основная цель лекций – сформировать целостное представление о развитии письменной традиции тюркских народов.

Цикл направлен на углубление знаний о тюркском наследии и понимание преемственности культурных процессов, актуальных в современном мире. Мероприятие проходило в гибридном формате, что обеспечило широкое участие слушателей – активно принимали участие исследователи и эксперты в области тюркологии, библиотекари, а также студенты, магистранты и докторанты университетов.

Модератор лекций Искендер Аккуралай Абдиуалиевна, ведущий специалист Лаборатории рукописей, старший научный сотрудник научно-исследовательского института Тюркологии и алтаистики КазНУ имени аль-Фараби во вступительном слове подчеркнула значимость изучения письменного наследия тюркских народов как основы сохранения исторической памяти и культурной преемственности.

Мы, студенты 4 курса образовательной программы «Вычислительные науки и статистика» механико-математического факультета КазНУ имени аль-Фараби, прошли производственную практику, которая стала важным и запоминающимся этапом нашего профессионального развития. Данная практика была организована под руководством академика Национальной инженерной академии РК и Национальной академии наук РК, д.ф.м.н. профессора Темирбекова Нурлана Мухановича.

В ходе практики мы не только совершенствовали свои профессиональные навыки, но и получили возможность установить прямую связь с учёным мирового уровня. Одним из самых ярких моментов стали лекции и регулярные научные встречи с доктором физико-математических наук, профессором Петром Николаевичем Вабищевичем. Мы дважды в неделю встречались в онлайн-формате, обсуждали сложные теоретические вопросы и совместно рассматривали важные задачи, связанные с математическим моделированием и вычислительными методами.

П.Н. Вабищевич — один из ведущих представителей современной вычислительной математики, получивший фундаментальные результаты в области численных методов решения дифференциальных уравнений, методов конечных элементов и математического

Письменное наследие тюркских народов

Лектором цикла выступила Буркитбаева Шынарай Дубировна, и.о. доцента кафедры «Тюркологии и теории языка» и заведующая «Лабораторией рукописей». В ходе лекционного курса были последовательно раскрыты следующие темы:

- Древнетюркские памятники;
- Памятники древнетюркской письменности с согдийской надписью;
- Письменные памятники времён Караханидов и Хорезма;
- Наследие древних анатолийских турок.

Первая лекция была посвящена древнетюркским памятникам как фундаменту всей письменной традиции тюркских народов. Были подробно рассмотрены памятники, относящиеся к Первому и Второму тюркским каганатам.

Вторая лекция стала для слушателей одним из наиболее содержательных и запоминающихся этапов цикла. Лектор подробно остановилась на рунической, манихейской, согдийской, древнеуйгурской, а также брахмической и тибетской письменных традициях, подчеркнув их сосуществование и функциональное разнообразие.



В третьей лекции акцент был сделан на переходе от рунической традиции к арабской графике и на формировании литературного языка. Особый

интерес у слушателей вызвала тема культурного синтеза, раскрывающая процесс органичного включения тюркской традиции в исламскую цивилизацию при сохранении её самобытных черт. Кроме того, была представлена лекция о кипчакских и чагатайских письменных памятниках.

Особое внимание в рамках курса было уделено популяризации древнетюркских памятников, что вызвало живой

интерес аудитории. Было подчеркнуто, что включение таких материалов в учебный процесс позволяет не только расширить кругозор школьников, но и формировать у них представление о корнях тюркской цивилизации. Таким образом, популяризация в школьной среде была обозначена как важный шаг к сохранению культурной памяти и формированию устойчивого интереса к национальному наследию с раннего возраста.

Цикл лекций показал, что интерес к письменным памятникам тюркских народов демонстрирует устойчивую тенденцию к росту. Это обусловлено стремлением современного общества глубже понять свои исторические корни, культурную идентичность и духовные ориентиры. Таким образом, дальнейшее изучение и активное распространение знаний о письменных памятниках тюркских народов являются необходимыми условиями сохранения исторической памяти и укрепления культурного диалога. Именно через осмысление этого наследия формируется уважение к прошлому и создаётся основа для интеллектуального и духовного развития будущих поколений.

Айым КАНИКЕШ,
магистрант 1 курса,
специалист лаборатории рукописей НИИ тюркологии и алтаистики

Производственная практика в области вычислительных наук

моделирования. Его научные труды охватывают вопросы устойчивости различных схем, операторных методов, методов конечных элементов и моделирования сложных систем и высоко оцениваются международным научным сообществом. Профессор Вабищевич широко известен своими научными работами: он является автором более 100 научных статей, а также более 20 монографий и учебных пособий. Эти труды в настоящее время широко используются в высших учебных заведениях и служат важной научной базой для молодых исследователей. Кроме того, он вносит значительный вклад в руководство научными проектами и подготовку молодых учёных. Под его руководством защищён ряд научных работ и сформирована научная школа.

В ходе лекций мы смогли убедиться не только в глубине теоретических знаний учёного, но и в его умении доступно объяснять сложные понятия. Он на конкретных примерах раскрыл сущность методов операторного расщепления и их роль в повышении эффективности вычислений, продемонстрировав тесную связь теории и практики.

В ходе производственной практики мы глубоко освоили современные направления математического моделирования



и численных методов. Особое место занял метод конечных элементов как основной инструмент исследования и вычислений. Этот метод рассматривается как универсальный подход к решению дифференциальных уравнений в сложных геометрических областях, при этом его основная идея заключается в разбиении области на малые элементы и построении приближённого решения на каждом из них. С применением метода конечных элементов мы научились численно анализировать интегральные и дифференциальные уравнения, а также освоили алгоритмы эффективного решения сложных задач. На практике мы убедились, что данный метод поз-



воляет адаптировать теоретические модели к реальным задачам и повышать точность и устойчивость вычислений.

Как неотъемлемую часть научного процесса, мы активно использовали современные вычислительные технологии. В частности, с применением платформы FEniCS реализовывали математические задачи методом конечных элементов, а с помощью Streamlit

представляли результаты исследований в наглядной и интерактивной форме. Кроме того, мы подготовили научные доклады по современным программным инструментам, таким как Matplotlib, NumPy, Streamlit, SciPy и Gmsh, и представили их профессору П.Н. Вабищевичу. Эти работы позволили вывести наши навыки программирования и научного анализа на новый уровень.

Непосредственное взаимодействие с учёным такого уровня стало для нас мощной мотивацией. Мы глубоко осознали, что вычислительная математика — это не только теоретическая наука, но и важное направление, широко применяемое в геофизике, инженерии и моделировании природных процессов.

В заключение отметим, что данная производственная практика стала для нас не просто частью учебного процесса, а важным этапом, расширившим наше научное мировоззрение. Этот опыт дал импульс нашему профессиональному и академическому развитию и усилил интерес к выбору научного пути в будущем. Мы также надеемся, что подобные практики будут продолжены и в дальнейшем, предоставляя будущим студентам возможность эффективно осваивать навыки научных исследований. Лекции и научные встречи с профессором П.Н. Вабищевичем останутся для нас незабываемым опытом.

Аружан СЕИТОВА,
Аяужан СЕИТОВА,
студенты 4 курса
факультета механики и математики



«Sunqar&Shalqar» конвергентті радиожобасы

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың журналистика факультетінде жаңа бастама – «Sunqar&Shalqar» конвергентті радиожобасы іске қосылды. Бұл жоба болашақ радиожурналистердің тәжірибесін жетілдіріп, заманауи медианың талаптарына бейімделуіне бағытталған маңызды алаңға айналмақ.



Радиожобаның салтанатты ашылуы факультеттегі Марат Барманқұлов атындағы телестудияда өтті. Іс-шараға қатысушылар жаңа жобаның маңыздылығына тоқталды.

Айта кету керек, «Sunqar&Shalqar» радиожобасы «Shalqar» радиосымен бірлесе жүзеге асырылуда. Бұл – студенттер үшін таптырмас тәжірибе алаңы. Жоба аясында олар кәсіби ортада жұмыс істеп, радиожурналистикасының қыр-сырын терең меңгеруге мүмкіндік алады. Шараға арнайы шақырылған қонақтар қатарында «Shalqar» радиосының директоры Болатбек Төлепберген, сондай-ақ радио саласының майталмандары Жанар Оразымбет, Гүл Наз Молдабергенова, Гүлбану Мұхтарқұлова, Гүлмира Нәлібай, Нұржамал Янгібаева, Бағдат Қапбасов және факультеттің ұлағатты ұстаздары болды.

Іс-шара барысында журналистика факультетінің профессоры, филология ғылымының кандидаты Жидегүл Әбді-жәділқызы радио саласына қалай келгені туралы қызықты естеліктерімен бөлісті. Радиотолқындағы хабарларды қалай бастап, қалай жүргізу керектігі жөнінде практикалық кеңестер беріп,

әсерлі шеберлік сабағын өткізді. Оның ерекше дауыс мәнері мен кәсіби шеберлігі қонақтарды тәнті етті. Ол радиожурналистің бойында өртістік қабілеттің де болуы керегін атап өтіп, дауыс табиғи, жасандылықтан ада болуы тиіс екенін түсіндірді. Сонымен қатар ұстаз өз тәжірибесінен мысал келтіріп, бұрынырақта ауа райын дәл жеткізу үшін терезеден қолын шығарып, жаңбырдың не тамшылап, не себелеп, әлде сіркіреп тұрғанын анықтап алып, тыңдарманға нақты хабар таратқандарын айтып берді.

Сондай-ақ Жанар Оразымбет өз сөзінде бұрынғы радио саласындағы қиындықтар мен қазіргі радиохабар тарату жүйесінің айырмашылығын атап өтіп, заман талабына сай ілесудің маңызын жеткізді. Ал факультеттің PhD докторы, деканның ғылым және халықаралық байланыстар жөніндегі орынбасары Алтын Ақынбекова радиодағы көпжылдық тәжірибесін айта келе, журналистика факультетіне жұмысқа келісімен «Qazaq» радиосының 100 жылдығына орай сала майталмандарын шақырып, факультетте шеберлік сабақтарын ұйымдастырғанын атап өтті. Ол мұндай тағылымды шаралардың алдағы уақытта да жалғасуы қажеттігін баса айтты.

Жалпы, конвергентті жаңа «Sunqar» радиожобасы студенттердің кәсіби дағдысын шыңдап қана қоймай, олардың шығармашылық ізденісіне серпін беретін, теория мен тәжірибені ұштастыратын тиімді платформаға айналмақ.

Нұрлыайым ТҰРСЫНБАЙҚЫЗЫ,
әлеуметтік-тәрбие жұмысы жөніндегі декан орынбасары, PhD

Болашақ маманның кәсіби даму алаңы

Философия және саясаттану факультетінің Педагогика және білім беру менеджменті кафедрасында өткен педагогикалық практика мен үшін кәсіби дамудың, педагогикалық жауапкершілікті сезінудің және болашақ мамандыққа деген көзқарасымды тереңдетудің маңызды кезеңі болды. Бірінші курс магистранты ретінде бұл тәжірибе маған жоғары білім беру жүйесінің ішкі құрылымын, оқытушы қызметінің мазмұнын және студенттермен жұмыс жүргізудің әдістемелік ерекшеліктерін нақты практика арқылы түсінуге мүмкіндік берді.



Педагогикалық практика барысында мен «Тарих» мамандығының 1-курс бакалавриат студенттеріне сабақ өткізу мүмкіндігіне ие болдым. Топ құрамында қазақ және түрікмен студенттерінің болуы сабақ үдерісін мазмұндық әрі мәдени тұрғыдан байыта түсті. Түрлі ортадан келген білім алушылармен жұмыс істеу барысында педагог үшін тек пәндік білім ғана емес, сонымен қатар қарым-қатынас мәдениеті, икемділік, түсіндіру шеберлігі және әр студенттің қабылдау ерекшелігін ескере білу аса маңызды екенін көз жеткіздім.

Практика кезінде сабақтарды ғылыми негізде, түсінікті әрі студенттердің қызығушылығын арттыратындай деңгейде ұйымдастыруға тырыстым. Әсіресе бірінші курс студенттерімен жұмыс жүргізу барысында олардың жаңа академиялық ортаға бейімделуін, пәнге деген қызығушылығын, ойлау және талдау қабілетін дамытуға көңіл бөлінді. Сабақ барысында дәстүрлі түсіндіру әдістерімен қатар, сұрақ-жауап, пікірталас, топтық жұмыс, жағдаяттық тапсырмалар және заманауи білім беру технологияларын қолдану тиімді болды. Бұл әдістер студенттердің сабаққа белсенді қатысуына, өз ойын еркін жеткізуіне және теориялық білімді тәжірибемен байланыстыруына ықпал етті.

Аталған практика мен үшін тек сабақ өткізу тәжірибесі ғана емес, педагогикалық қызметтің мәнін терең түсінуге бағытталған маңызды кәсіби мектеп болды. Университет қабырғасындағы академиялық орта, кафедраның ғылыми-әдістемелік бағыты, оқытушылардың кәсіби мәдениеті мен жауапкершілігі маған ерекше әсер



қалдырды. Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ педагогикалық тәжірибе білім беру саласында жүйелілік, сапа, ізденіс және жауапкершілік ұғымдарының қаншалықты маңызды екенін айқын көрсетті.

Осы орайда, педагогикалық практика барысында бағыт-бағдар беріп, кәсіби қолдау көрсеткен жетекшім Айым Мәсімбаеваға шынайы алғысымды білдіремін. Жетекшімнің әдістемелік кеңесі, талапшылдығы, қолдауы және педагогикалық тәжірибені дұрыс ұйымдастыруға бағытталған ұсынысы менің кәсіби тұрғыдан өсуіме үлкен ықпал етті. Айым Әликеңызының жетекшілігі арқылы мен сабақ құрылымын жоспарлау, студенттермен тиімді байланыс орнату, оқу материалын жүйелі жеткізу және педагогикалық рефлексия жасау дағдымды жетілдірдім.

Жалпы алғанда, философия және саясаттану факультетінің Педагогика және білім беру менеджменті кафедрасында өткен педагогикалық практика мен үшін мазмұны бай, әсері терең және кәсіби тұрғыдан тағылымды кезең болды. Бұл тәжірибе менің педагогикалық қызметке деген қызығушылығымды арттырып, болашақта білім беру саласында жауапкершілік, ізденіс және жаңашыл көзқараспен еңбек етуге ынталандырды. Практикадан алған әсерім ерекше: мен өзімді болашақ педагог ретінде сынап көрдім, студенттермен жұмыс істеудің жауапкершілігін сезіндім және педагогикалық мамандықтың қоғам үшін маңызын тереңірек түсіндім.

Ақмарал НӘСЕНОВА,
«Әлеуметтік педагогика»
мамандығының 1-курс магистранты

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
Басқарма Төрағасы – Ректоры
Жансейіт ТҮЙМЕБАЕВ

Ақпарат және коммуникациялар департаментінің директоры
Қаншайым БАЙДӘУЛЕТ

Бас редактор: Гүлнар ЖҰМАБАЙҚЫЗЫ
Жауапты хатшы-дизайнер: Талғат КІРШІБАЕВ
Тілшілер: Қайыржан ТӨРЕЖАН, Гүлзат НҰРМОЛДАҚЫЗЫ
Фототілші: Марат ЖҮНІСБЕКОВ
Корректор: Күләш ҚАДЫРБАЕВА

МЕКЕНЖАЙЫ:

- 050040, Алматы қ., Әл-Фараби даңғылы, 71, ректорат, 3-қабат, №305, 307 бөлме. Байланыс телефоны: 377-33-30, ішкі: 32-27, 32-28, тікелей: 377-31-48.
- Электронды мекенжай: **kaznugazeta@gmail.com**
- Газет редакцияның компьютер орталығында теріліп, беттелді. «Алматы-Болашақ» АҚ баспаханасында басылды.

Кезекші редактор: Қайыржан ТӨРЕЖАН

Бағасы келісім бойынша.

Газетке жазылу индексі: 64787

Таралымы – 2000

Тапсырыс №982

- Жарияланған мақаладағы автор пікірі редакцияның көзқарасын білдірмейді.
- Редакцияға түскен қолжазба қайтарылмайды, үш компьютерлік беттен асатын материалдар қабылданбайды.
- «Qazaq universitetine» жарияланған мақала көшіріліп басылса, сілтеме жасалуы міндетті.
- Жарнама мәтініне жарнама беруші жауапты.